

ПРОПОЗИЦІЇ ПУРИСТІВ З ОНІМЕЧЕННЯ ЛЕКСИКИ У СФЕРІ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ КІНЦЯ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ У НІМЕЧЧИНІ

Юрій ПЛУГІН (Харків, Україна)

Стаття присвячена опису продуктивності нових німецьких варіантів-замін іношомовних слів, їхньої ролі у формуванні й розвитку німецької термінології в галузі освіти наприкінці ХІХ - на початку ХХ ст. у Німеччині

The paper is devoted to the description of new German variants-substitutions of borrowings, their role in the formation and development of educational terminology in Germany at the end of the 19th - at the beginning of the 20th c.c.

Як відомо, наприкінці ХІХ - на початку ХХ століть в Німеччині мала місце активна боротьба зі словами іноземного походження, яку розгорнули як помірні [3; 6; 8-9; 12-15], так і затяті прихильники [7] за чистоту німецької мови - пуристи. Враховуючи націоналістичні, а найчастіше й шовіністичні настрої тих років, заміні підлягали всі без виключення іношомовні слова, що вкорінилися на той момент у німецькій мові. Лозунгом заснованої 1885 р. у м. Брауншвейг Загальної німецької мовної спілки (надалі ЗНМС) (Der Allgemeine Deutsche Sprachverein), яка відіграла найбільш значну роль у цьому процесі, була заява: «Будь-яке іношомовне слово - зайве». А найяскравіший представник пуристичного руху того часу Едуард Енгель (Eduard Engel) стверджував: «Жодного іношомовного слова для того, що тако ж довге можна сказати німецькою. Німецькою ж можна, німецькою ж маємо сказати все» [7: 5].

В основному натхненники ЗНМС працювали над створенням нових, найчастіше безглузвих, комічних або, як показав час, попросту абсурдних німецьких варіантів-замін. У цьому нелегкому процесі активне застосування знаходили діалектизми, німецькі слова, що практично вийшли із уживання або застаріли, а також описові комбінації, що складаються із декількох і більш компонентів. Тому що онімечення було повсюдним, безумовно, воно торкнулося лексики в галузі освіти й всього що з нею пов'язане. Дана стаття присвячена аналізу успішності політики онімечення термінів саме в галузі освіти німецькими пуристами.

Предметом дослідження в роботі є розгляд і аналіз нової запозиченої лексики і її німецьких варіантів-замін, що виникли в німецькій мові на рубежі ХІХ-ХХ ст.

Метою статті є виявлення й визначення ступеню продуктивності нових німецьких варіантів-замін, їх роль у формуванні й розвитку німецької термінології в галузі освіти. В основі дослідження лежать винятково

субстантивні лексеми, розглянуті нижче, які в сучасній мові позначають навчальний персонал (професії або звання). Усі вони походять із латинської мови (у дужках подається період запозичення): Abiturient (XVIII ст.), Doktor (XV ст.), Magister (XV ст.), Magnifizenz (XVI ст.), Pädagog(e) (XV ст.), Professor (XVI ст.), Rektor (XIV ст.), Student/ Studiosus (mhd. - ср.вр.н.). Також до уваги береться більше не вживане слово Scholar (Schüler).

Актуальність дослідження полягає в принциповому значенні визначення меж толерантності мовної системи й використанні першоджерел, відсутність яких у нашій країні, а також у країнах близького й дальнього зарубіжжя, дозволяє зробити висновок про піонерський характер подібного аналізу. Спеціальних робіт, присвячених даному питанню, у вітчизняній літературі не виявлено. Через те, що в дослідженні було використано літературу німецькою мовою, що не має перекладу на українську або ж російську мови, всі цитовані висловлення подаються в авторському перекладі.

Спочатку коротко про ставлення до слів іноземного походження в німецькій системі шкільної освіти. Мова йтиме про боротьбу з іноземними словами в німецькому шкільному словниковому складі. Буде подано коротку характеристику обраних для розгляду словників запропонованих варіантів німецьких слів Кампе (Campe) (1801)[3], Дунгера (Dunger) (1882)[6], Зандерса (Sanders) (1884)[13], Заррацина (Sarrazin) (1886)[14], Хойзе (Heyse) (1804, 1896)[9], Енгеля (Engel) (1929)[7], Шеффлера (Scheffler) (1896)[15].

Таким чином, з одного боку, мова йтиме про значний словник онімечених слів Й. Х. Кампе початку ХІХ-го ст., з іншого боку - про словники, що з'явилися після утворення Рейху

(1871 р.). З багатьох видань, яких зазнав словник Й. Х. А. Хойзе, ми сконцентрувалися на 19-му (1896 р.) (1-е видання - 1804 р.).

При цьому, до уваги беруться такі фактори як цілі, мотиви, методи онімечення, ставлення автора до слів іноземного походження.

Серед лексем, які вперше з'являються в названих словниках, розрізняються ті, які збереглися й до сьогодні й ті, від яких відмовилися носії мови. Їх уживання сьогодні перевіряється на підставі словника Лангеншейдт (*Langenscheidt Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache*, 2007)[11] та універсального словника Дуден (*Duden. Universalwörterbuch*, 2006) [5]. Повторювані пропозиції щодо онімечення слів позначаються посиланням на словник (у дужках), у якому вони з'являються вперше.

Нові пропозиції автора (за винятком Кампе) виділяються жирним шрифтом. Також наводяться лексеми, які залишилися не онімеченими. Наприкінці представлено зроблені нами висновки.

Як вже було зазначено вище, політичний, соціальний і культурний розвиток Німеччини знайшов своє відбиття й у мові освіти. Термінологія в системі освіти була здебільшого латинська, тому що освіта перебувала під управлінням церкви не тільки в часи Середньовіччя, але й після Реформації. Незначна частина понять була французького походження [1: 10]. Також більшість наукових висловів були латинського або грецького походження. «Інші народи, такі як французи або англійці, також перейняли латинські або грецькі слова. Таким чином, латина для багатьох галузей науки стала штучною мовою, спільною для освічених народів» [1: 11].

Освіта вплинула на словниковий склад німецької мови в часи пізнього гуманізму, коли вчені мали більшу повагу й займали найвище становище в міському суспільстві. У вищих школах і університетах використовувалися переважно латинські слова доти, поки Кристіан Томасіус (*Christian Thomasius*) 1687 р. не прочитав свою першу лекцію німецькою мовою [2: 211]. Учені були посередниками латинської мови. Час нового гуманізму підсилив верховенство грецької мови, що стала мовою освіти [10: 459]. Боротьба зі словами іноземного походження, що велася вже в XVII столітті, тривала в XIX і XX ст. і ознаменувалася деякими успіхами. Завдяки своїй визначній діяльності Йоахім Генріх Кампе (*Campe J.H.*) (1746-1818 р.) набув популярності і мав ім'я «батька» пуризму. Його прихильники й послідовники також перебували в пошуку, як замінити якомога більшу кількість іноземних слів варіантами з рідної мови.

За дорученням ЗНМС було написано безліч словників запропонованих варіантів німецьких слів, які стали інструментом боротьби з іноземними словниками. Ми називаємо таких авторів як О. Заррацин (*Sarrazin O.*) (1886 р.)[14], Г. Заальфельд (*Saalfeld G.*) (1910 р.)[12], Е. Енгель (*Engel E.*) (1929 р.)[7] для того, щоб зупинитися на деяких загальномовних словниках.

Говорячи про процеси запозичення в будь-якій мові, ми розуміємо, що успіх укорінення або ж зникнення цієї лексики багато в чому залежить від того, як часто й при яких обставинах вона використовується реципієнтами мови, що запозичає. При цьому важливу (якщо не найважливішу) роль відіграє система освіти, що або використовує нові іноземні слова, адаптуючи їх під стандарти рідної мови, або відкидає, сприяючи відходу останніх у небуття.

Словник запропонованих варіантів німецьких слів Йоахіма Генріха Кампе (1801 р.)[3] - праця у двох томах з докладним вступом про причини, принципи, правила й межі онімечення. За його словами, цей словник створений для людей неосвічених та іноземців, які відчували в ньому потребу. Автор ставив перед собою багато цілей. Деякі з них називаються тут. Кампе хотів, щоб він став словником додаткових слів для словника знаті. Він говорить, що завдання цього словника - очищення німецької мови від іноземних слів, при цьому основна мета - освіта народу. Іноземні слова, на думку Кампе, перешкоджають поширенню знань у народі, тому що вони йому незрозумілі й ведуть до плутанини в поняттях. Чиста рідна мова - це найкращий засіб для «духовної, моральної й буржуазної освіти народу» [3: 14]. Кампе говорить, що слід визнати лише ті слова іноземного походження, які вже одержали право на існування в німецькій мові, які вже прийняли стандарти німецької мови і

є зрозумілими для всіх. Форми заміни автор домагається такими способами як поживавлення старого словникового складу, прийняття діалектних висловів, утворення нових слів. Він також посилається на інших авторів.

Усупереч цим поміркованим висловленням, у його словнику ми знаходимо багато знайомих, асимільованих іноземних слів, які замінюються незграбними, незручними висловами (часто новими варіантами Кампе), порівн.:

Kultur (запропонований німецький варіант: *Geistesanbau*), *Roman* (*Geschichtsdichtung*), *Klima* (*Luftbeschaffenheit*) [4].

Далі наводяться запропоновані Кампе варіанти щодо онімечення в галузі шкільної лексики для досліджуваних у цій частині роботи слів: *Doktor* - *Freilehrer*

Magister - *Lehrer*, *Meister*, *Lehrmeister*, *Schulmeister* *Pädagog* - *Erzieher*

Professor - *Hochlehrer*, ein öffentlicher Lehrer auf einer Universität oder auch auf einer höheren Lehranstalt überhaupt *Rector* - *Vorsteher*, *Schulvorsteher* *Scholar* - *Schüler* *Student* - *Hochschüler* *Studiosus* - *Schüler* oder *Beflissener* Для слова *Abiturient* словник не дає німецького варіанта.

У словнику подаються орфографічні вказівки. Так, для слова *Doctor* рекомендується писати не *-or*, а *-er*. Те саме й до слова *Professor*.

Як показують наведені вище приклади, деякі пропозиції збереглися й донині, порівн. УС-Дуден (UW- DUDEN):

Magister, u.a.: (veraltet, noch scherzh. od. abwertend) «Lehrer, Schulmeister», *Pädagoge*: u.a.: «Erzieher, Lehrer ...»

Навряд чи сьогодні вживане, але ще наявне в словниках *Hochschüler*, порівн. УС-Дуден (UW- DUDEN): = «jmd., der an einer Hochschule studiert».

1882 р. з'явився словник онімечених слів Германа Дунгера[6].

З назви (йдеться про онімечення зайвих іноземних слів) стає очевидним, що автор не хоче бути зарахованим до радикальних пуристів. Тим часом, як зауважує Дунгер, багато слів іноземного походження проникли в німецьку мову. Позитивні результати, на його думку, дала робота з онімечення у військовому, поштовому відомствах і в юриспруденції, тому всі іноземні слова із цих сфер включено до його словника. Про мету словника Дунгер висловлюється в такий спосіб: «Уже з міркувань зручності форми, йдеться непро словотворення, пояснення, наголошення, вимову іноземних слів, (...) він призначений для тих, хто вже знає іноземні слова, але в той же час не має можливості скористатися відповідним висловом рідною мовою, замінивши ним іноземне визначення» [6: 17].

Деякі запропоновані варіанти онімечених слів Дунгер запозичив у Кампе й Хойзе (порівн. HEYSE 1873)[8].

Abiturient - ein zur Prüfung Zugelassener, Abgehender (H) *Pädagog* - Erzieher (C), *Lehrer* (H)

Professoren und Docenten der Universität - *Lehrer an der Hochschule* *Scholar* - Schüler (C) *Studiosus* - *Hochschüler* (C), *Student*, *Musensohn* (H), *Hörer* (österr.)

Нові слова: *Hörer* для *Studiosus* (синонім слову *Student*), *ein zur Prüfung Zugelassener* для *Abiturient*, *Lehrer* для *Pädagog*.

Через два роки, 1884 року, було видано словник онімечених слів Даніеля Зандерса (Daniel Sanders)[13]. Мотивом онімечення для автора є загальна освіта народу. Зандерс вважає, що мова має бути зрозумілою кожному. На його думку, гарні онімечені слова необхідні особливо тим, хто не володіє іноземними мовами.

Позицію Зандерса можна охарактеризувати як помірковану. Критично Зандерс висловлюється щодо пуристичної діяльності Кампе, особливо тому, що, за його словами, останній скористався одноособовим правом новотвору, хоча воно належить лише всьому народу. На думку Зандерса, не всі іноземні слова підлягають викорінюванню. Він говорить про те, що їх використовують не через зручність, а свідомо, на даному етапі, як необхідність, тому що для відповідного поняття бракує загальновизнаної заміни. Зандерс вважає, що математичні й хімічні формули в школі можна залишити незмінними. Вони повинні мати точне пояснення, а де можливо, вдалий німецький відповідник.

Запропоновані варіанти німецьких слів за Зандерсом для розглянутих нами лексем (H = HEYSE, хоча тут маються на увазі більш ранні видання, до 1896 рО:

Abiturient - **Reifeprüfling, Abgangsprüfling**

Magister - Meister (C), Lehrmeister (C), Schulmeister (C)

Pädagog - Erzieher (C), **Jugendbildner, Lehrer (D), Schul-, Zuchtmeister**

Professor - **Hochschullehrer** (H), Hochlehrer (C), **Meister-Lehrer**

Rektor - **Leiter (H), Lenker** (H), Vorsteher (C), **der Erste, Oberste, z.B. der erste, oberste Lehrer (an Bürgerschulen)**, Rektor magnifikus - **der erste, oberste Schirmherr** (einer Hochschule)

Scholar - Schüler (C)

Student - Hochschüler (C), **Hörer (D), Beflissener** (H).

До пропозицій, які трапляються вперше й залишилися у вжитку, належать: **Reifeprüfling, Abgangsprüfling** для *Abiturient*.

Не набули поширення: **Jugendbildner, Schul-, Zuchtmeister** для *Pädagog, der Erste, Oberste Lehrer* для *Rektor*.

Не онімеченими в Зандерса залишилися: *Doktor* і *Magnifizenz*.

За дорученням ЗНМС був також виданий словник онімечених слів Отто Заррацина (Otto Sarrazin, 1886)[14]. Автор бачить завданням своєї роботи зібрати існуючі або нові слова-заміни для іноземних слів і поширити їх. З передмови до 4-го видання ми довідуємося, що в нього також включені вислови, які прийшли в німецьку мову завдяки розвитку повітряного сполучення й авіації[14: 3]. Основне завдання - знайти якнайбільше відповідних слів-замін для кожного значення іноземного слова. Вибір правильного німецького вислову - справа людини, яка користується словником і завжди має керуватися власним сприйняттям і мовним чуттям.

Запропоновані Заррацином слова-заміни вже зустрічаються в Кампе, Хойзе, Дунгера й Зандерса.

Приклади онімеченої шкільної лексики за Заррацином 1886 р.:

Abiturient - **Abgangsschüler**

Magister - Lehrer (C), Lehrmeister (C), Meister (C), Schulmeister (C)

Pädagog - Erzieher (C), **Lehrer (D)**, Schulmeister (C, S)

У Заррацина немає пропозицій щодо заміни на німецькі відповідники таких слів: *Doktor, Magnifizenz, Professor, Rektor, Scholar, Student*.

Великий успіх мав словник онімечених слів Іоганна Крістіана Августа Хойзе (1. Aufl. 1804). Починаючи з 4-го видання, словник також називається «Словником іноземних слів» («Fremdwörterbuch»).

Подальшу роботу над словником продовжив син автора, який, пішовши назустріч побажанням рецензента, урахував у дослідженні значення, виникнення й словотвір.

Надалі особливу увагу варто приділити виправленому 19-му виданню 1896 року (907 сторінок)[9], у якому збільшилася кількість слів і в яке було внесено безліч виправлень. За словами Хойзе, це видання стало енциклопедичним тематичним словником, що також пояснював випадкові значення в різних галузях науки або життя. Хойзе більш терпимий стосовно іноземних слів порівняно з Кампе. Стриманість і ощадливість у онімеченні іноземних слів він пропонує застосовувати замість насильства й перебільшення. При цьому чітко простежуються національні сподівання (на відміну від Кампе).

Словник Хойзе 1896 р.[9] містить етимологічні дані (латиною), дані про вимову (там, де вона відрізняється від німецької), про стилістичний аспект і про наголос.

Пропозиції щодо онімечення досліджуваних лексем за Хойзе 1896 р.:

Abiturient - **ein zur Reifeprüfung Zugelassener (D), ein mit dem Reifezeugnis Abgehender** (див. у Дунгера, який все-таки запозичив цей вислів з ранніх видань Хойзе)

Doctor - **Gelehrter**

Magister - **Meister (C), Lehrmeister (C)**

Pädagoge - **Erzieher (C), Lehrer (D), Schulmann, Kinderführer**

Professor - **Hochschullehrer**

Rector - **Vorsteher (C), Leiter, Lenker, Führer, Schulvorgesetzter**

Scholar - **Schüler (C)**

Student - Hochschüler (C), ein der Wissenschaft Beflissener, Musensohn, Bursche

Не онімеченими в Хойзе залишилися наукові звання *Doctor, Magister, Professor*.

Поширення, принаймні, частково, набули такі онімечені варіанти як: **Hochschullehrer** для *Professor*, **Leiter** для *Rector*.

А тепер про словник онімечених слів Едуарда Енгеля (Eduard Engel, 1929, 5. Aufl.)[7].

За словами автора, книга призначена для читачів і письменників, які хочуть уживати гарну, грамотну німецьку мову, тобто для освічених німецьких користувачів. Уже в самій назві Енгель говорить про те, що: «Він покликаний служити для «очищення» німецької мови від іноземних слів. Він покликаний навчити тому, як різні вислови з «кухонної латини», «аптечної грецької», «підвальної французької» можна виразити краще німецькою» [7: 15]. При виборі німецького варіанта-заміни автор спирався на розмовну мову. Порівняно з такими авторами як Дунгер, Зандерс, Заррацин, погляди Енгеля набагато радикальніші. Очевидними стають у словнику національні й навіть націоналістичні елементи. «Жодна мова світу не може бути такою виразною як німецька» [7: 15]. Цей словник - перший словник онімечених слів професійного письменника, чие життя без залишку є доказом його переконання в тому, що в Німеччині належить говорити й писати тільки німецькою.

Запропоновані Енгелем варіанти німецьких заміни для досліджуваних слів:

Abiturient - **Reifeprüfling (S), Abgangsschüler (Sehet)**

Magister - **Schulmeister (C), Lehrer (C)**

Magnifizenz - **Erlaucht**

Pädagoge - **Erzieher (C), Lehrer (H), Jugendbildner (S), Schulmann (H)**

Professr - **Hochschullehrer (H), Hochlehrer (C), Hauptlehrer (D) (österr.)**

Rektor - **Leiter (H), Schul-, Hauptlehrer**

Scholar - **Schüler (H), Hörer (D)**

Student - **Hörer (D), Bursch (H), Hochschüler (C), Beflissener (H), Musensohn (H),**

Jungerschüler

Не набули поширення запропоновані Енгелем варіанти-заміни для: **Schullehrer, Hauptlehrer** для *Rektor*, **Jungerschüler** для *Student*. Щодо слова *Doktor*, Енгель говорить, що народ уже давно зробив з нього запозичене слово **Dokter**.

На онімеченні винятково шкільної лексики спеціалізується словник онімечених слів Карла Шеффлера (Karl SCHEFFLER, 1896)[15]. Цей словник також був складений на замовлення ЗНМС. Автор хоче, щоб до нього ставилися як до довідника.

Словник містить лексику зі сфери шкільної освіти, наприклад: загальні шкільні поняття, назви шкільних структур, шкільних предметів, шкільних працівників і детальні позначення для різних наукових понять, таких як: *Aprokore, Assimilation, Oszillation, Quadrat* та ін., крім шкільної лексики, у словник включено багато загально побутових слів: *Toleranz - Duldsamkeit, Moral - Sittlichkeit, direkt - geradezu, analog - entsprechend* і т.д.

Варіанти німецьких заміни для досліджуваних лексем Шеффлера (1896 р.): **Abiturient - (Reife)prüfling (S), Abgehender (H, D), Abgangsschüler (Sar)**.

Pädagoge - **Erzieher (C), Lehrer (D), Schulmann (H)** (немає можливості визначити, чи з'явилося це слово раніше в Хойзе чи в Шеффлера, тому що обидва словники вийшли в тому самому році).

На підставі цього, стає зрозумілим, що Шеффлер не пропонує ніяких нових варіантів німецьких заміни у сфері шкільної лексики.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що більшою мірою спроби німецьких пуристів онімечити запозичену лексику у сфері освіти увінчалися успіхом, незважаючи на те, що багато із запропонованих німецьких варіантів заміни, так і не змогли вкоренитися в словниковому складі мови.

Перспективи: Подальше дослідження передбачає з'ясування причин, що не дозволили впровадженому німецькому слову витиснути вкорінені запозичення.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. *Arndt O.* Gegen die Fremdwörter in der Schulsprache. - Paderborn: Schöningh., 1886.-85S.C
2. *Bach A.* Geschichte der deutschen Sprache. 6., erweiterte Auflage. - Heidelberg: Quelle & Meyer, 1956. - S.305.
3. *Campe J.H.* Wörterbuch zur Erklärung und Verdeutschung der unserer Sprache aufgedruckten fremden Ausdrücke. Ein Ergänzungsband zu Adelungs Wörterbuche. Braunschweig, 1801. Reprint: - Hildesheim: Georg Olms Verlag, 1970.-673 S.
4. *Daniels K.H.* Erfolg und Mißerfolg der Fremdwortverdeutschung, in: (ed.) P.Braun, 1979.-S.145-179.
5. *Duden.* Deutsches Universalwörterbuch (Gebundene Ausgabe). - Mannheim -Leipzig - Wien - Zürich: Verlag: Bibliographisches Institut, Mannheim; Auflage: 6. Überarb. u. erw. A., 2006. - 2016 S.£
6. *Dunger H.* Wörterbuch von Verdeutschungen entbehrlicher Fremdwörter. -Leipzig: Druck und Verlag von V.G.Teubner, 1882. - 194 S.-s:
7. *Engel E.* Verdeutschungswörterbuch. Ein Handweiser zur Entwelschung für Amt, Schule, Haus, Leben. - Aufl. 5. - Leipzig, 1929.
8. *Heyse Joh. Christ. Aug.* Allgemeines verdeutschendes und erklärendes Fremdwörterbuch mit Bezeichnung der Aussprache u. Betonung der Wörter nebst genauer Angabe ihrer Abstammung u. Bildung. 15. einzig rechtmässige Original-Ausgabe. Neu bearb., vielfach berichtigt u. verm. v. Prof. Gustav Heyse. OHLdr, 991 Seiten, Hahn'sche Hofbuchhandlung. - Hannover, 1873.-992 S.
9. *Heyse Joh. Christ. Aug.* Dr. Johann Christian August Heyses allgemeines verdeutschendes und erklärendes Fremdwörterbuch... Neu bearbeitet. - Aufl. 19. - Hannover: Verlag des Allgemeinen Deutschen Sprachvereins, 1896. - 907 S.
10. *Horney W., Ruppert, Schulz.* Pädagogisches Lexikon, zweiter Band. Bertelmann Fachverlag, 1970.-459 S.
11. *Langenscheidt* Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache. - Berlin und München: Hrsg. v. Dieter Götz, Günther Haensch u. Hans Wellmann Langenscheidt, 2007. - 1307 S.
12. *Saalfeld G.* Fremd- und Verdeutschungswörterbuch. - Leipzig: Verlag des Allgemeinen Deutschen Sprachvereins, 1910. - 248 S.
13. *Sanders D.* Verdeutschungswörterbuch. - Leipzig: Verlag des Bibliographischen Instituts, 1884.-342 S.
14. *Sarrazin O.* Verdeutschungs-Wörterbuch. - Berlin: Verlag von Wilhelm Ernst & Sohn, 1886.- 313 S.
15. *Scheffler K.* Die Schule. Verdeutschungswörterbuch. - Berlin: Verlag des Allgemeinen Deutschen Sprachvereins, 1896. - 80 S.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Юрій Плугін - ст. викладач, здобувач кафедри романо-германської філології Харківського гуманітарного університету «Народна Українська Академія».

Наукові інтереси: система та структура сучасної німецької мови.

ДІАХРОНІЧНИЙ АСПЕКТ ІНТЕГРАЦІЇ ЗАПОЗИЧЕНЬ З КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В АМЕРИКАНСЬКИЙ ВАРІАНТ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Марина АСТАФ'ЄВА (Дніпродзержинськ, Україна)

У статті проаналізовано історичні передумови інтеграції запозичень з китайської мови в американський варіант англійської мови. Автор досліджує співвідношення історичних фактів, пов'язаних з американо-китайськими контактами, з мовними змінами в американському варіанті англійської мови.

The correlation between Chinese American history and lexical change in American English is researched in this article. The author analyzes historical preconditions for integration of Chinese borrowings into American English.

Політичні, економічні і культурні зв'язки США з багатьма країнами світу ведуть до розвитку і поширення контактів англійської мови з іншими мовами, зокрема, з китайською. Американці азійського походження складають усього 5% від населення США (травень 2005р.) і є однією із самих швидкозростаючих етнічних груп у США [11]. Мовні контакти неодноразово були об'єктом уваги вітчизняних дослідників, проте, деякі аспекти запозичень з китайської в англійську мову не знайшли ще однозначного рішення в мовознавстві. Проблеми запозичень з китайської мови в англійську та зіткнення культур досліджувалися з точки зору хронології та адаптації східних запозичень (Кеннон Г., Богаченко Н.Г.) [5; 1], перекладу східноазійських запозичень (Прошина З.Г.) [4], внеску азійської спільноти в американську культуру (Деніелз Р., Лі К. Н., Зіа Х.) [6; 7; 8; 9].

Зокрема, недостатньо досліджено питання про особливості функціонування екзотизмів в американському варіанті англійської мови, про семантичне освоєння підпласта екзотичної запозиченої лексики в англійській мові, про типологічну класифікацію даних слів, специфіку їх структури. У недостатній мірі розглянуті проблеми синонімії, омонімії, багатозначності екзотизмів. Для того, щоб комплексно проаналізувати вплив китайської культури на американський варіант англійської мови, необхідно спочатку звернутися до деяких аспектів історії американців азійського походження, розглянути умови запозичення східноазійських елементів в американській варіант англійської мови.

Мета даної статті – встановити співвідношення історичних фактів, пов'язаних з американо-китайськими контактами, з мовними змінами в американському варіанті